

Soproniak: a Lagler család

Barátnőmmel, Lagler Ellyvel elhatároztuk, hogy utazást teszünk a múltba, azaz elutazunk Linzbe, abba a városba, ahol Elly szülei a második világháború alatt éltek. A Linzer Hauptstraßen betértünk egy pékségbe, ami egyben cukrászda is volt. Nemcsak azért választottuk ezt a helyszínt, mert jó kávét akartunk inni, hanem azért is, mert Elly tudta, hogy édesapja itt dolgozott. Nézegettük a falon a régi képeket és máris belemerültünk a család történetének felidézésébe, aminek során kirajzolódott egy jellegzetes soproni poncihter* család élete.

Lagler Elly

Elly szüleinek sosem voltak identitásproblémái, Sopronban éppoly otthonosan érezték magukat, mint Ausztriában. Beszéltek ugyan magyarul, de kihallatszott a poncihterekre oly jellemző akcentusuk. Mindig mosolyogtam, amikor András bácsi, Elly papája, a borpincében a borkészítés titkait magyarázta nekem. Számára a betonkád csak „bedonkád” volt. Egyszóval ő is úgy beszélt magyarul, mint minden soproni német anyanyelvű szőlősgazda. Egyszer például hallottam az utcán, amint egyikük a következőket mesélte magyarul egy járókelőnek: *akkora „bor” volt az utcán, hogy lementem a pincébe és ittam egy kis „port”.*

Elly ősei egykor Alsó-Bajorországból telepedtek be Sopronba. A nagypapát, Lagler Mihályt Elly már

nem ismerte, mert őt és a feleségét, Zeberer Zsuzsannát, 1946-ban sok más német nyelvű sopronival együtt kitelepítették. A nagymamára később még visszatérek.

Elly anyai nagyapja, Scheibl Ludwig a Városi Tanács alkalmazottja volt. Felesége, Bruymann Katharina otthon nevelte a gyerekeket s művelte a szőlőt. A gyerekek közül Erzsébet néni volt Elly édesanyja.

A Lagler-ág volt a családban a tehetősebb. Házuk volt a Wiedenen, s több szőlőjük, amelyek jól jövedelmeztek. András bácsi azonban nem akart szőlősgazda lenni, inkább a pékmesterséget választotta. Ez sem volt könnyű foglalkozás, hiszen inasvelei alatt már reggel ötkor úton volt, friss zsemléket vitt a Lóvérek villáiba.

* Sopron környékére már az 1500-as évektől kezdődően települtek be frank családok. Leszármazottaik és követőik a szőlőkben köztes növényként babot termesztettek. A helybeliek ezért babtermelőnek (Bohnenzüchter) nevezték el őket, s ez a megnevezés a nyelvjárásban – poncihterként, ill. poncihterként – az utódaikra is ráragadt (a szerk.).

A negyvenes években Linzben sikerült állást kapnia, ahol feleségével, Erzsí nénivel együtt éltek 1945-ig. Hogy miért tértek haza? Ennek egy levél volt az oka, amit az otthon maradottak írtak, és amiben az állt, hogy most, amikor vége lett a háborúnak, haza kell jönniük, mert itthon sokkal jobb sors vár rájuk. Miután András bácsinak amúgy is gondja támadt az egészségével, s ezért pékként nem dolgozhatott tovább, hazatelepültek.

Röviddel hazaköltözésük után beköszöntött 1946, a kitelepítés éve, amikor is az egész Lagler és Scheibl családnak kis batyujukkal el kellett hagyniuk Magyarországot. Elly szülei csak azért maradhattak, mert Erzsí néni röviddel a kitelepítés előtt hozta világra Ellyt és a szülés után nem volt olyan állapotban, hogy a hosszú vonatozást kibírta volna.

András bácsi itthon aztán úgy döntött, hogy mégis folytatja ősei mesterségét, a szőlőművelést. Akkoriban csak egy mezőgazdasági szövetkezetben lehetett dolgozni, mígnem 1964-ben született egy olyan rendelet, hogy hét soproni poncihter család, amelynek ősei igazoltan szőlősgazdák voltak, kiléphessen a szövetkezetből, és saját szőlőjüket művelhesse. A bort ugyan be kellett szolgáltatniuk, de minden családtagnak járt évi 250 liter bor. Hogy a borral mit csinálnak, annak már nem néztek utána, noha mindenki tudta, hogy egy gyerek nem iszik meg ilyen mennyiséget. Így tehát „feketén” hallgatólagosan el lehetett adni a bort.

Az ötvenes években Magyarországon nem volt tanácsos németül beszélni. A Lagler szülők otthon ugyan németül beszéltek egymással, de a gyerekeket nem tanították meg az anyanyelvükre, nehogy azok valahogy elszólják magukat az iskolában. Ebből ugyanis komoly problémák adódhattak volna. A két gyerek, Elly és Púvi így aztán gyerekkorukban nem is tanultak meg németül.

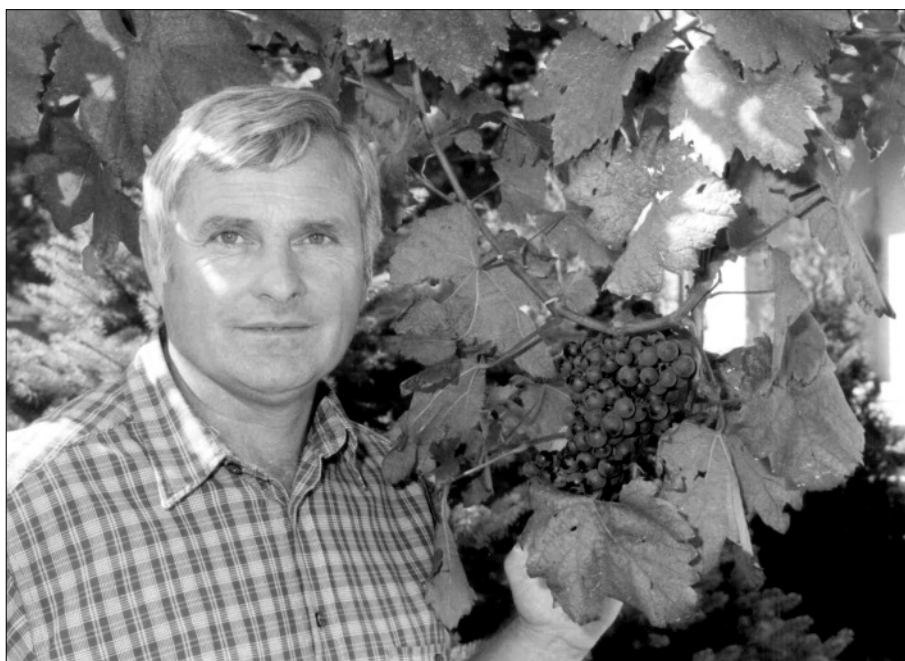
Eljött 1956, amikor a család elhatározta, hogy meglátogatják Németországban a nagymamát. A nagyapa ekkor már nem élt. Egy mai gyerek már el sem tudja képzelni, hogy volt olyan idő, amikor nem lehetett szabadon utazgatni a nagyvilágban. A háború után azonban Magyarországról nem lehetett külföldre utazni. Emlékszem, nagyanyámat még szülei temetésére sem engedték ki Ausztriába.

Nos, a Laglerék egyik este gyalog felkerekedtek és Brennbergnél, a zöld határon át, egy fillér nél-

kül megérkeztek Ausztriába. Itt mégis elvitte őket az autóbusz, és kalandos utazás után megérkeztek a németországi Nordheimbe, ahol Elly nagyanyja élt. A nagymama persze nem ismerte az unokáit. Ellynek kezébe nyomtak egy újságot és azt mondták neki: „Menj fel a nagymamához és mondd azt, Frau Lagler ich habe Ihnen die Zeitung gebracht” (Laglerné, meghoztam az újságot). Így is történt, s a nagymama a következőképpen válaszolt: „Du ungarische Betyárin, du kennst nicht Deutsch!” (Te kis magyar betyár, te nem tudsz németül!).

Később Elly megtanult németül, sőt némettanár-nő lett belőle. Együtt tanultunk az általános iskolától az egyetemig, ahol *Mollay* Károly nyelvtörténeti előadásait hallgattuk. Mivel a professzor úr is soproni származású volt, gyakran megkérdezte Ellyt, hogyan mondanak egy-egy kifejezést Sopronban a poncihter nyelvjárásban.

Időközben a Lagler-bor fogalommá vált Sopronban. A borkimérés – akkoriban már hivatalosan engedélyezetten – a háznál volt a Lővérekben, közel a Szívzszenatóriumhoz. El is nevezték a Laglerkimérést „kis szanatóriumnak”, mert sok gyógyulni vágyó kereste fel rendszeresen. Állítólag egy akkori miniszter úgy jutott el hozzájuk, hogy betegszobája éjjeliszekrényének fiókjában találta meg az odavezető út leírását.

Lagler Púvi

Elly Ausztriába ment férjhez, így András bácsitól Púvi vette át a családi vállalkozást. Kékfrankos bort termel. A szüretetek még mindig nagyon vidámak és hangulatosak, csak egy valami hiányzik. Ebédre Lizi néni babsterce a gulyáslevesvel.

Bertalan Judit